

Круглов О. М.

Кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

МОБІЛІЗАЦІЯ ЯК ПІДСТАВА ВИНИКНЕННЯ, ЗМІНИ ТА/АБО ПРИПИНЕННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРАКТИЧНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

Як показують останні події у політичному та громадському житті України наша держава у своєму розвитку досягла так званої точки біфуркації, роздвоєння. На сьогодні надзвичайно гостро постало питання про подальший напрямок її руху з точки зору визначення стратегічних міжнародних партнерів, цінностей і багатьох інших факторів. Такий стан речей обумовив виникнення чисельних конфліктів, спорів і загострення рівня соціального напруження в нашій країні.

Сам по собі факт наявності суспільного діалогу, за умови його конструктивності і реалізації у межах правового поля, є нормальним явищем у будь-якій розвиненій країні світу. Зрозумілим і загальновідомим фактом є відсутність абсолютного консенсусу у питаннях, на які існує більше однієї точки зору. Наявність плюралізму думок, а також свобода їх проголошення і обговорення є одним з найвагоміших надбань незалежної демократичної держави.

Таким чином, аналізуючи ситуацію яка склалася в Україні щодо подальших напрямків її взаємодії з іншими членами міжнародної спільноти, необхідно відзначити яскраво виражену (але не безспірну) проєвропейську орієнтацію найбільш активної частини соціуму, яка відкрито про це заявила оточуючому світу.

Крім того необхідно відзначити, що співробітництво з Європейським Союзом залишається пріоритетним напрямом зовнішньої політики України. Інтеграція в європейський політичний, економічний та соціальний простір створить додаткові можливості для модернізаційного та інноваційного розвитку держави та суспільства [1, с. 13].

Реалізація євроінтеграційних прагнень українського народу обумовлює виконання певних вимог, які висувуються до членів такого роду міжнародних утворень. Однією із них (і без перебільшення найвагомішою) є формування в Україні правової держави. Сутність останньої категорії можна звести до тезису щодо необхідності організації і діяльності державної влади у її взаємовідносинах з індивідами та їх об'єднаннями на основі безумовного примату закону і відповідності йому.

Особливого значення реалізація вказаних вище положень набуває у зв'язку з ситуацією, яка склалася на кримському півострові. Політична і юридична невизначеність процесів, спрямованих на порушення територіальної цілісності України, з точки зору як національного так і міжнародного права вимусила керівництво нашої держави оголосити часткову мобілізацію.

За час існування нашої країни як незалежного, демократичного, суверенного суб'єкта відповідна процедура була застосована вперше і, як наслідок, виявила цілу низку проблем практичного характеру щодо її запровадження та реалізації.

В контексті обраного предмету дослідження в рамках даної праці пропонується приділити увагу комплексу суспільних відносин, що виникають у сфері трудової діяльності мобілізованих військовозобов'язаних-жінок.

Військовий облік в Україні поділяється на п'ять основних різновидів: а) військовий облік допризовників; б) військовий облік призовників; в) військовий облік військовослужбовців; г) військовий облік військовозобов'язаних; д) військовий облік резервістів.

У відповідності до змісту п. 11 ст. 1 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» [2] жінки, які мають фах, споріднений з відповідною військово-обліковою спеціальністю, визначеною в переліку, затвердженому Кабінетом Міністрів України, та придатні до проходження військової служби за станом здоров'я, віком та сімейним станом, беруться¹ на військовий облік військовозобов'язаних.

Подальший аналіз вказаного нормативного акту підтверджує імперативний характер норм, які встановлюють порядок обліку військовозобов'язаних жінок, адже у відповідності до змісту його п. 2 ст. 37 на військовий облік військовозобов'язаних повинна ставитися (підлягає) ціла низка осіб.

Проте у відповідності до переліку спеціальностей, за якими жінки, що мають відповідну підготовку, можуть бути взяті на військовий облік, затвердженого постановою КМУ у 1994 році [3], використовується диспозитивна форма нормативного дозволу.

А отже виникає закономірне запитання, чи необхідно ставити на військовий облік усіх жінок, які мають, наприклад, цивільний медичний цивільний фах? Закон встановлює імперативний характер такого роду припису, а постанова КМУ диспозитивний. Такого роду проблема має не

¹ Дана форма дієслова не передбачає у «адресата» можливості вибору, адже є яскраво вираженим імперативом.

стільки теоретичний, скільки практичний характер, адже ставить актуальне на часі питання про можливість залучення цих осіб до несення військової служби у воєнний час.

Вказаний вище різновид осіб відноситься до складу військовозобов'язаних запасу другої категорії (п. 4 ст. 27 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу»). Граничний вік перебування їх у запасі встановлюється: для осіб офіцерського складу - 50 років, для інших військовозобов'язаних-жінок - 40 років (ст. 28 п. 5 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу»).

А отже, будь-яка жінка, що за віком, станом здоров'я та іншими факторами придатна для несення служби і має вказаний вище фах (за виключенням тих, на утриманні яких перебувають діти до 16 років)² повинна перебувати на військовому обліку і у випадку мобілізації без її згоди закликається до несення військової служби. Це в свою чергу тягне за собою цілу низку наслідків в тому числі у сфері трудового права, які стосуються робочого часу, оплати праці, відпусток і пенсійного забезпечення.

До недавнього часу практика показувала, що положення вказаних вище нормативних актів ігнорувалися на всіх рівнях, передбачених Розділом III Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» [4]. Така ситуація, особливо з урахуванням цілої низки факторів, пов'язаних з різким ускладненням внутрішньополітичної обстановки, втручанням Російської Федерації у внутрішні справи України, зростанням соціальної напруги в Автономній Республіці Крим і місті Севастополі, а також очевидно застарілим і таким, що не відповідає сучасному стану розвитку суспільних відносин, змістом вказаних вище нормативних актів, вказує на необхідність комплексного їх перегляду як точки зору модернізації процесу мобілізації і ведення військового обліку, так і з точки зору посилення відповідальності за недотримання встановлених ними (нормативними актами) правил поведінки.

Література

1. Європейська інтеграція України: поточна ситуація, завдання та пріоритети державної політики: мат. засідання «круглого столу» / [за заг. ред. О. В. Снігир]. – К.: НІСД, 2010. – 64 с.
2. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25.03.1992. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу

<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2232-12>. – Назва з екрана.

² Ч.5 ст. 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію».

3. Перелік спеціальностей, за якими жінки, що мають відповідну підготовку, можуть бути взяті на військовий облік: Постанова КМУ від 14.10.1994. [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України. – Режим доступу:

<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/711-94-%D0%BF>.

4. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Закон України від 21.10.1993. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу:

<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3543-12>. – Назва з екрана.

Круглов, О.М. Мобілізація як підстава виникнення, зміни та/або припинення трудових відносин: актуальні проблеми практичної реалізації [Текст] / О.М. Круглов // Актуальні проблеми юридичної науки на шляху сучасної розбудови держави і суспільства : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 5-7 червня 2014 р. / Ред.кол.: В.С. Венедіктов, А.М. Куліш, М.М. Бурбика; За ред.: В.С. Венедіктова, А.М. Куліша. - Суми : СумДУ, 2014. - С. 204-207.